



ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem Petrem Sedlákem ve věci

žalobkyně: **L. P.**
bytem X

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5

v řízení o podání ze dne 24. 11. 2024 proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 11. 2024, č. j. X
takto:

I. Žaloba **se zamítá.**

II. Žalobkyně **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

III. Žalované **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění

I. Předmět řízení

1. Žalobou podanou ke Krajskému soud v Brně se žalobkyně domáhala zrušení shora označeného rozhodnutí žalované, kterým byl zamítnuty její námitky proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení (dále též „ČSSZ“) ze dne 24. 9. 2024, č. j. X. Rozhodnutím správního orgánu prvního stupně byla žalobkyni dle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále též „ZOPSZ“), uložena povinnost vrátit ČSSZ přeplatek v částce 30 356 Kč, který vznikl za období od 18. 6. 2024 do 17. 8. 2024 na starobním důchodu oprávněné M. P., zemřelé dne X.

II. Podání účastníků

2. V podané žalobě, stejně jako v následném doplnění, žalobkyně tvrdila, že její opatrovnictví zemřelé M. P. bylo zrušeno 12. 7. 2024, všechny povinnosti při úmrtí byly splněny a vědomě nebyl způsoben vznik přeplatku. Dále uvedla, že manželovi zemřelé byl přiznán vdovský důchod, ten se tak stal příjemcem důchodu, ze kterého má ČSSZ právo na náhradu přeplatku. Namítla, že úmrtní list nebyl zaslán vypraviteli pohřbu, ale manželu zemřelé, který s ní poslední dva roky nežil ve společné domácnosti, nestaral se o ní, neplatil výživné, nemohoucí manželku okradl a vystěhoval z trvalého bydliště.
3. Žalovaná odkázala na obsah námitek proti prvostupňovému rozhodnutí a popsala okolnosti vzniku přeplatku a jeho následného uplatnění vůči žalobkyni. Uvedla, že došlo k vyplacení starobního důchodu s termínem výplaty 18. 6. 2024 a 17. 7. 2024, tj. poté, co oprávněné zemřela, a to na účet, jeho majitelkou a disponentkou je žalobkyně. Podle žalované je žalobkyně odpovědná za vznik přeplatku, neboť jako soudem ustanovený opatrovník musela z okolností předpokládat, že úmrtím oprávněné zanikl její nárok na starobní důchod, tj. důchody vyplacené 18. 6. 2024 a 17. 7. 2024 byly vyplaceny neprávem. Povinnost vrátit přeplatek byla žalobkyni uložena proto, neboť starobní důchod oprávněné byl zasílán na její účet, jelikož žalobkyně byla příjemcem důchodu oprávněné.
4. V replice k vyjádření žalované žalobkyně uvedla, že smrtí opatrovance zanikla jeho právní subjektivita, tudíž opatrovník nemá koho zastupovat a žalobkyně jako opatrovník řádně splnila své povinnosti. Příjemcem důchodu se proto stala zemřelá a přeplatky důchodu spadají do společného jmění manželů a příjemci důchodu nemůže jít k tíži, vyplácí-li mu ČSSZ důchod, i když mu nenáleží. Zavinění přeplatku je jednoznačně na straně ČSSZ. K tomu odkázala na § 118a odst. 2 ZOPSZ.

III. Posouzení věci

5. Žaloba byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou (§ 65 odst. 1 s. ř. s.) a je přípustná. Za splnění podmínek § 51 s. ř. s. rozhodl soud bez jednání.
6. Žaloba není důvodná.
7. Z obsahu správního spisu soud zjistil, že dne 30. 11. 2022 podala žalobkyně žádost, aby v souvislosti s usnesením Okresního soudu v Blansku ze dne 19. 10. 2022, č. j. 0Nc 2048/2022-30 a 13 PaNC 133/2022, kterým byla žalobkyně jmenována opatrovníkem M. P., nar. X, byl vyplácen důchod oprávněné M. P. na účet, jehož je žalobkyně majitelkou. Této žádosti bylo ČSSZ vyhověno (viz oznámení o výplatě důvodu ze dne 26. 1. 2023).
8. Dále je ve správním spise založena žádost ČSSZ k ČSOB a.s. ze dne 22. 7. 2024 o vrácení částek důchodů poukázaných na účet po úmrtí důchodce, dle které důchodce zemřel X, poslední výplata náležela za květen 2024, k zastavení výplaty došlo od srpna 2024 a bylo požadováno vrácení výplat za červen a červenec 2024. ČSOB a.s. sdělila, že majitelem účtu, na který byl důchod vyplácen je žalobkyně a zůstatek ke dni 12. 6. 2024 činil 3 650,77 Kč. Ve správním spise je i založen výpis z účtu žalobkyně, jehož číslo se shoduje s označením účtu uvedeném v žádosti žalobkyně ze dne 30. 11. 2022, ze kterého plyne, že obdržela žalobkyně od ČSSZ dne 17. 6. 2024 částku 16 465 Kč s popisem transakce: Důchod starobní od 18. 6. 2024 do 17. 7. 2024 pro: P. M., a dne 17. 7. 2024 částku 16 465 Kč s popisem transakce: Důchod starobní od 18. 7. 2024 do 17. 8. 2024 pro: P. M.
9. Následně vydala ČSSZ prvostupňové rozhodnutí, proti kterému brojila žalobkyně námitkami, ve kterých uvedla, že vyřizovala pohřeb zemřelé, pohřební služba ji ujistila, že se postará i o oznámení úmrtí ČSSZ. Pokud ČSSZ nezareagovala včas a nadále posílala matce

důchod, není za tuto skutečnost odpovědná a odkázala ČSSZ na dědické řízení, jelikož matka souhlasila s vyplácením důchodu na dotčený účet. Dále namítla, že není odpovědná za dluhy matky před dokončením dědického řízení a přijetím dědictví, ani za opožděné reakce úřadů.

10. Podle § 118a odst. 1 ZOPSZ jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.
11. Citované ustanovení bylo již mnohokrát vyloženo judikaturou Nejvyššího správního soudu. Např. v rozsudku ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 Ads 95/2012–20, publ. pod č. 2965/2014 Sb. NSS (rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz), Nejvyšší správní soud konstatoval, že § 118a odst. 1 zákona o provádění sociálního zabezpečení „*obsahuje několikero skutkových podstat upravujících situace, kdy je z různých důvodů důchodová dávka vyplacena ve vyšší částce, než by měla náležet. Konkrétně Nejvyšší správní soud dospěl ve svém rozsudku ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010–54, k názoru, že schéma tohoto odpovědnostního vztahu je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Ačkoliv citované ustanovení zde výslovně neužívá pojem „zavinění“ ani výslovně nehovoří o žádné z jeho forem (tj. úmyslu či nedbalosti), je z jeho jazykového a logicko – systematického výkladu jednoznačně patrné, že odpovědnost oprávněné osoby, příjemce dávky je tzv. subjektivní odpovědností. Teorie i praxe nahlíží na charakter této právní odpovědnosti tak, že jde o kombinaci odpovědnosti bez zavinění (u první skutkové podstaty spočívající v nesplnění uložené povinnosti) a dalších dvou skutkových podstat založených na principu subjektivní odpovědnosti (přijetí důchodu vědomě ve vyšší částce, jiné způsobení vzniku přeplatku).*“ Pokud tedy příjemce důchodu nesplní některou z jemu uložených povinností, odpovídá za přeplatek na starobním důchodu, a to bez ohledu na své zavinění (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2013, č. j. 4 Ads 58/2013–22).
12. V nyní posuzované věci ze správního spisu plyne, že M. P., nar. X, byla oprávněnou osobou, které ČSSZ vyplácela starobní důchod. Poté, co se žalobkyně stala její opatrovníčí, stala se žalobkyně příjemcem důchodu oprávněné M. P., neboť starobní důchod oprávněné počal být na základě její žádosti vyplácen na její účet.
13. Je nesporné, že oprávněná M. P. zemřela dne X, a dále i to, že po smrti oprávněné došlo na účet žalobkyně ještě k výplatě důchodů oprávněné dne 18. 6. 2024 a 17. 7. 2024.
14. Žalobkyně sama uvedla ve správním řízení, že vypravovala M. P. pohřeb, tj. musela si být jednoznačně vědoma toho, že M. P. zemřela a zaniklo jí právo na starobní důchod.
15. Slovy § 118a odst. 1 ZOPSZ příjemce důchodu (žalobkyně) přijala důchod, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem (*neboť si ponechala vyplacené částky starobního důchodu, který náležel M. P., která zemřela před tím, než proběhla výplata starobního důchodu za červen a červenec 2024*), tudíž byl žalobkyni vyplacen důchod neprávem. ČSSZ jako plátce důchodu měla vůči příjemci důchodu (žalobkyni) proto nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.
16. Námitky, které žalobkyně uplatnila v žalobě jsou s ohledem na uvedené zcela nedůvodné.

17. Mezi žalobkyní a ČSSZ dle citovaného ustanovení ZOPSZ vznikl odpovědnostní vztah, z něhož žalobkyni vznikla povinnost vrátit přeplatek důchodu. Vznik odpovědnostního vztahu mezi žalobkyní a ČSSZ není závislý na smrti M. P., ale na výplatě starobního důchodu, který náležel M. P., na účet žalobkyně a na splnění alespoň jedné podmínky dle § 118a odst. 1 ZOPSZ, kterou je v této věci „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“. Žalobkyně si ponechala (krom části) většinu částky zaplacených starobních důchodů, o kterých ale musela vědět, že neměly být vyplaceny s ohledem na úmrtí oprávněné M. P.
18. Odpovědnosti žalobkyně za vrácení přeplatku, resp. neprávem vyplacené částky starobního důchodu, odpovídá nárok ČSSZ na vrácení neprávem vyplacené částky starobního důchodu, který by zanikl pouze v případě uplynutí lhůty dle § 118a odst. 3 ZOPSZ, která činí 5 let od výplaty dávky.
19. Pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu, tedy pro vznik odpovědnostního závazkového vztahu mezi plátcem starobního důchodu a jeho příjemcem, naopak není podstatné to (jak tvrdí žalobkyně), že smrtí M. P. zanikla její „právní subjektivita“ a žalobkyně (jako opatrovník) nemá koho zastupovat, ani to, že žalobkyně jako opatrovník splnila řádně své povinnosti. M. P. se po své smrti nemohla stát „příjemcem důchodu“, jak tvrdí žalobkyně v replice, už jen z toho důvodu, že (jak správně žalobkyně uvedla), po své smrti již nemohla M. P. vstupovat do žádných právních vztahů.
20. Stejně tak zánik opatrovnictví nic nemění na tom, že ČSSZ vyplatila na účet žalobkyně částky důchodu pro M. P. za měsíce červen a červenec 2024, ačkoliv M. P. v té době již nežila. Ze správního spisu není patrné, že by žalobkyně částky za starobní důchod vrátila plátcům důchodu. Příjemcem důchodu se v žádném případě nestal manžel zemřelé, neboť ke změně příjemce výplaty důchodu M. P. po její smrti ze strany ČSSZ nedošlo, naopak k výplatě došlo na účet žalobkyně. V souvislosti s nárokem plátce důchodu na vrácení neprávem vyplacené částky starobního důchodu jsou zcela nepodstatné vztahy mezi zemřelou a jejím manželem, tj. jak dlouho spolu nežili ve společné domácnosti, jestli bylo hrazeno výživné, zda zemřelou její manžel podle názoru žalobkyně okradl nebo vystěhoval z jejího bydliště, neboť se jedná pouze a jediné o vztah žalobkyně a ČSSZ. Není ani žádný důvod k tomu, aby plátcem starobního důchodu uspokojoval svůj nárok na vrácení neprávem vyplacené částky starobního důchodu ze vzniklého vdovského důchodu manžela zemřelé, ani z jeho starobního důchodu, neboť mezi ČSSZ a manželem zemřelé žádný odpovědnostní vztah ani nevznikl, ani netrvá.
21. Nesprávný je i odkaz žalobkyně na § 118a odst. 2 ZOPSZ (*Jestliže byl občanu vyplácen starobní důchod a nebyly přitom splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu, má plátcem důchodu vůči tomuto občanu nárok na vrácení těch vyplacených částek starobního důchodu, které nenáležely. To platí obdobně, zanikl-li nárok na vdovský nebo vdovecký důchod z důvodu uzavření nového manželství nebo nárok na sirotčí, vdovský nebo vdovecký důchod z důvodu dosažení 26. roku věku nezaopatřeného dítěte. Plátcem důchodu má dále nárok na vrácení těch vyplacených částek vdovského nebo vdoveckého důchodu, které nenáležely z důvodu zpětného přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně dítěti, o které vdova nebo vdovec pečovali a které se z důvodu tohoto zpětného přiznání tohoto důchodu nepovažuje za nezaopatřené dítě. Plátcem důchodu má dále nárok na vrácení těch částek vdovského nebo vdoveckého důchodu nebo sirotčího důchodu, které byly vyplaceny po zániku nároku na tyto důchody podle § 50 odst. 6 a 7 nebo § 52 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění. Plátcem důchodu má dále nárok na vrácení těch částek důchodu, které nenáležely, došlo-li ke snížení*

výše důchodu z českého důchodového pojištění v důsledku postupu podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy, pokud přeplatek nebyl zúčtován nebo uhrazen postupem podle § 115a odst. 2 věty první. Zemře-li občan, považují se neuspokojené nároky plátce důchodu na vrácení vyplacených částek v případech uvedených ve větách první až páté za dluh občana, který se vypořádá v rámci dědictví; to platí i v případě, že o těchto nárocích nebylo pravomocně rozhodnuto.), neboť žalobkyně z kontextu celého ustanovení vytrhává poslední větu, která ovšem netvoří samostatné pravidlo, ale vztahuje se pouze k situacím, které jsou předtím uvedeny v § 118a odst. 2 ZOPSZ a nelze jej aplikovat na odpovědností vztah založený dle § 118a odst. 1 téhož zákona.

IV. Závěr a náklady řízení

22. Krajský soud z výše uvedených důvodů žalobu jako nedůvodnou zamítl podle § 78 odst. 7 s. ř. s. Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně nebyla v řízení úspěšná, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení ex lege (§ 60 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o ní musí stěžovatele zastupovat advokát. To neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, právnické vzdělání, které se vyžaduje pro výkon advokacie.

Brno 30. května 2025

Petr Sedlák
samosoudce